

Балджи М.Д.

Одеський національний економічний університет,

Одеса

ЦІЛЕПОКЛАДАННЯ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ СТАРШИХ КУРСІВ ЕКОНОМІЧНИХ І УПРАВЛІНСЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Будь-яка діяльність людини визначається метою, під якою розуміється «передбачення у свідомості результату, на досягнення якого спрямовані дії. В якості безпосереднього мотиву мета спрямовує і регулює дії, пронизує практику як внутрішній закон, яким людина підпорядковує свою волю» [1]. Визначення мети взагалі і мети художньої освіти зокрема потрібно для того, щоб ці ідеї свідомо і кваліфіковано проектувати і практично реалізовувати в навчально-виховній діяльності, в професійній роботі педагога і, перш за все, в специфічній діяльності цілепокладання.

Цільова освіта і цілепокладання представляють найважливішу частину професійної діяльності викладача. Цілепокладання має на увазі структуру, ієрархію і класифікацію цілей педагогічної діяльності. Цільова освіта відноситься до формування і розробці мети на конкретно-педагогічному рівні й передбачає проектування цілей освітньої діяльності на різних його етапах. Цілепокладання в освіті та його методика були предметом спеціального дослідження групи вчених кафедри педагогіки Російського педагогічного університету (раніше Ленінградського педінституту ім. А. Герцена), а також вітчизняних науковців.

«В специальных педагогических контекстах, – говорил А. С. Макаренко, – недопустимо говорить только об идеале воспитания, как это уместно в философских высказываниях. От педагога требуется не решение проблемы идеала, а решение проблемы путей к этому идеалу. Это значит, что педагогика

должна разработать сложнейший вопрос о цели воспитания и о методе приближения к этой цели» [2].

Згідно роздумам Симона Соловейчика, вихователі, як митці, в своїй щоденній професійній роботі діють «...не по плану, не по отвлеченной идее, не по заданному перечню каких-то качеств и не по образцу, а по образу. У каждого из нас, даже если мы об этом не знаем, живет в голове образ Идеального Ребенка, и мы незаметно для себя стараемся подвести реального нашего ребеночка под этот идеальный образ» [3].

Слід сказати, що доцільність в діяльності людини є щось об'єктивне. Інша справа, що мета, будучи об'єктивно найважливішим компонентом предметного змісту діяльності, так чи інакше відбивається в свідомості суб'єкта в формі образу або уявлення мети. Є. М. Трубецький [4] вважав, що все життя наше є прагнення до мети. Від початку і до кінця вона представляється у вигляді ієрархії цілей, у тому числі одні підпорядковані іншим як засоби. Є цілі, бажані не самі по собі, а існуючі заради чогось іншого: наприклад, потрібно працювати, щоб їсти і пити. Але є і така мета, яка бажана і сама по собі. Всякий свідомо чи несвідомо, на думку філософа, передбачає таку мету або цінність, заради якої варто жити. Ця мета, або, що те ж, сенс життя, є припущення непереборні, необхідно пов'язане з життям як такої. Ось чому ніякі невдачі і можуть зупинити людство в шуканні цього сенсу [4, с. 429].

«Будь-яка людська особистість, – пише Франкл, – являє собою щось унікальне, і кожна з її життєвих ситуацій неповторна. Ця унікальність і неповторність проявляються і в конкретному завданні людини. Кожна людина може в кожен даний момент мати тільки одне-єдине завдання; але саме це своєрідність становить абсолютність цього завдання. Отже, хоча світ і розглядається в перспективі, але кожній ділянці його відповідає лише одна вірна перспектива». Таким чином, існує абсолютна вірність не всупереч, а саме завдяки перспективної відносності [5, с. 427].

Стратегія досягає основної мети через рішення проміжних тактичних завдань по осі «ресурси-мета». Згідно Е. Кассельс, стратегія – це модель

поведінки, якої слід організація для досягнення своїх довгострокових цілей. Крім знань про стратегію, стратег повинен володіти даром особистісних якостей, таких, як кмітливість, «витримка» (стійкий рух до мети), гнучкість розуму (своєчасність генерації і прийняття рішення). Неможливо займатися стратегією академічно, у відриві від реального процесу. Стратегія відноситься до області практичної діяльності, тому про стратегію говорять як про мистецтво, в якому стратегія як знання виступає в ролі інструменту, а стратег - в ролі творця. Особистість і мистецтво стратега є важливими, часом головними елементами стратегії. Ось чому в сучасній освіті кожен педагог покликаний стати стратегом, незалежно від виду своєї діяльності, – будь-то управління освітою, практична робота з дітьми або наукові дослідження в цій області.

Отже, цілепокладання в педагогіці є свідомим процесом, в ході якого викладач виявляє і ставить цілі й завдання своєї діяльності. Як правило, вибір цілей навчання або виховання не є добровільним.

У педагогічній літературі існує кілька позицій щодо визначення цілей виховання і освіти. Так, згідно з першим, виховні цілі залежать від релігійних уявлень про життя і його сенс, про призначення людини, які дані релігією і мають абсолютний характер. Друга позиція має на увазі, що цілепокладання в педагогіці залежить від внутрішніх потреб людини, а також від його індивідуальної природи. Представники матеріалістичного підходу стверджують, що на цілі впливають потреби суспільства і його цінності у всіляких аспектах, включаючи технічний, соціально-економічний, культурний та інші. Цілепокладання в педагогіці побудовано на певній ієрархічній системі, де вищим ступенем є державні цілі, що відображають уявлення суспільства про громадянина і про людину в цілому. Такі цілі розробляють фахівці і приймає уряд. Наступний щабель займають цілі-стандарти, тобто ті цілі, які відображаються в освітніх стандартах і програмах. Серед них – цілі навчання в середній школі, а також, наприклад, цілі навчання математики або виховання дітей конкретного віку. Найнижче – цілі теми уроку або позаурочного заходу.

Цілепокладання, так само, як і функції педагогічного процесу, полягає в тому, що цілі формулюються в загальному, як педагогічне кредо, дуже часто переходячи в узагальнені міркування і розмиті уявлення про ту чи іншої мети. Саме така узагальненість ускладнює швидку розробку процесів виховання і навчальних програм. Педагоги-теоретики пропонують вирішувати проблему впровадженням поняття «педагогічна технологія», яке сформулює цілі діагностично словами, що описують плани дій студента.

Одним з популярних і ефективних методів визначення мети є технологія SMART.

SMART – це аббревіатура, яка розшифровується як:

- Specific – Конкретність. Для того щоб збільшити ймовірність успішної реалізації тієї чи іншої теми, необхідно встановити конкретну мету. По суті, потрібно вже на початковому етапі вирішити, яким буде результат; чому має бути навчений студент, яких навичок і компетенцій набути;

- Measurable – Вимірність. Постановка цілей і завдань вимагає чіткого розуміння того, що собою являє успішне завершення цього завдання. Вимірювання успіху може бути виражено в певному грошовому прибутку або підвищенні веб-трафіку, кількості робочих одиниць тощо.

- Achievable – Досяжність цілей.

Постановка цілей і завдань має на увазі постановку реалістичною завдання, такого, яке може досягти студент наприкінці заняття чи навчання. Це вкрай важливий елемент системи SMART, адже він має великий вплив на мотивацію студента. Недосяжні цілі майже ніколи не доводять до кінця. Щоб зайвий раз не мріяти, а дотримуватися реальності, слід спиратися на практичний досвід, наявність тих чи інших ресурсів. Також необхідно тримати в увазі існуючі обмеження. В якості обмежень можуть виступати: тимчасової ресурс, наявність засобів, наявні знання і досвід, вільний доступ до необхідної інформації, можливість лідера повністю контролювати процес роботи

- Realistic – Прагматична (Реальна).

Постановка завдань по SMART відрізняється своєю адекватністю. Важливо не просто прописати процес дії, але й реалізувати саме ті цілі, які будуть значущими для отримання певних знань. Потрібно вибирати такі цілі, які будуть корисні в довгостроковій перспективі і дозволять розвиватися студенту. Простіше кажучи, якщо реалізована мета не несе ніякого результату, то це не SMART-мета, і робота над нею йде даремно. Доречно зауважити, що важлива не тільки прагматична складова, а також і сумісність мети з реаліями сьогодення, навчальними підходами, загальною стратегією розвитку в процесі навчання.

- Timed – Відповідають часу.

Система постановки завдань SMART накладає на викладача ряд обмежень, в число яких входить і обмежений часовий ресурс. Формуючи таку задачу, необхідно встановити остаточний термін, перевищення якого автоматично робить процес виконання завдань провальним. Подібне обмеження позитивно впливає на мотиваційну складову, а також полегшує контроль над виконанням завдання. Сама задача, розрахунок ресурсів та інше повинні формуватися з урахуванням тимчасових обмежень. Отже, час, необхідний для виконання завдання, має співвідноситися з термінами.

Таким чином, навчання студентів старших курсів економічних і управлінських спеціальностей на основі SMART-методу дозволяє зорієнтуватись на вимогах до рівня і змісту знань, які описують мінімальні вміння і знання та завдяки передбаченню реалізації поставлених цілей освітньої діяльності дозволяє запровадити підходи ціле покладання в освітньому процесі.

Використані джерела

1. Философский словарь / Под ред. И. Т.Фролова: 5-е изд. М.: Политиздат, 1986. 534 с.
2. Макаренко А. С. Цель воспитания. Избр. пед. соч. В 2-х т. Т.1 / Под ред. И. А. Каирова и др. М., 1977. 365 с.
3. Соловейчик С. Л. Педагогика для всех: книга для будущих родителей. 2-е изд. М: Дет. лит., 1989. 122 с.
4. Трубецкой Н. С. История. Культура. Язык. М.: Изд. Группа «Прогресс», 1995. 799 с.
5. Франкл В. Человек в поисках смысла : пер. с англ. М.: Прогресс, 1990. 266 с.